

# OKÉNKO

## D O F A R N O S T I

V Y D Á V Á F A R N O S T S V . V Á C L A V A V L E T O H R A D Ě

**Ročník XXVII.**

**Září 2018**

**číslo 9**

### Poezie života

Toho dne nacházela poezii ve všem  
 V rozlitém inkoustu na desce stolu  
 V poletujícím prachu v paprsku světla  
 V tichu  
 I v hluku ulice  
 V nechtěně vyslechnutém sporu  
 V ubíhajícím čase  
 V letu čmeláka  
 V kbelíku s hadrem  
 Ve spěchu k Neděli  
 Ve svém bláznovství  
 ...  
 Poezie beze slov  
 Poezie bez rýmu  
 Poezie všedního dne  
 Poezie krásna

Prostě poezie života  
 Prostě život!

*Alena Kalousová*



### Úvodem

Při výročí „68.“ se zase ukázalo, kdo kde stojí. Proti bolševické propagandě je třeba dětem stále opakovat: 1. září 1939 vpadl Hitler do Polska a 17. září 1939 vtrhla do Polska sovětská vojska (podle Ribbentropova-Molotovova paktu). Sovětská vojska zůstala ve svých evropských koloniích půl století a násilně v nich zasahovala. Sověti povraždili polskou elitu v Katyni a skrze své poradce v justičních procesech v 50. letech likvidovali elitu v ostatních národech. Okupace Krymu je stejná jako okupace Sudet. Naparování ruských veteránů z „68“ - že nás zachraňovali - je stejné, jako popírání nacistických veteránů, že by někoho ve válce zabili.

Izrael ví, že nemůže prohrát válku, spoléhá především na svou armádu. My potřebujeme zvýšit výdaje na armádu a držet se NATO a Evropské unie.

Vážíme si nedávno zabitých našich vojáků v Afgánistánu (i těch živých). Budeme-li si všimnout svých hrdinů, naši synové budou zdravěji vyrůstat.

Dlouhodobě nepečujeme o krajinu, vodu, půdu, lesy, silnice ... Sebe se ptáme, co my sami můžeme dělat pro nápravu. Naši politici to za nás neudělají (dávno víme, že nejsou dobrými hospodáři). /v

### HORKO K ZALKNUTÍ

Říkal mi jednou na chalupě v Žacléři pan primář Pšenička, že 80% nemocí těla má na svědomí nemocná duše. Lékaři se snaží přijít tomu na kloub. - Vesmír je „tělo lidstva“.

Začíná nás trápit víc a víc. Je to analogické s výše řečeným. „Duši“ vesmíru by měli nejvíce chápat v obecném pojetí duchovní, tedy konkrétně teologové. Nestačí nám dřívější názory našich prababiček.

Náповěda je tu již 2000 let: dopis Pavla z Tarsu (Ř 8:19-22). „Celá příroda toužebně vyhlíží a čeká, kdy se zjeví sláva Božích dětí. Neboť příroda byla vydána porušitelnosti ... trvá však naděje, že i sama příroda bude

vysvobozena z otroctví zániku a uvedena do svobody a slávy Božích dětí. Víme přece, že celá příroda až podnes společně sténá a pracuje k porodu ....“ Chytrému napověz - páni teologové - třeba k hlubší diplomové práci na toto téma. „Více světla!“ - volal I Goethe, když umíral. (Kdo nechce čekat, studuj dílo P. Teilharda de Chardin).

### IN MEMORIAM...

Před 30 roky, dne 16. srpna 1988, zemřel (včas) Felix Maria Davídek, vězeň 14 roků nejtěžších kriminálů, který už před 50 lety měl odvahu, jakou dodnes naši pánové nemají...  
*Jan Rybář*

**C**hci, abychom se bránili všemu světskému, vši zabydlenosti, všemu, co je pohodlné, veškerému klerikalismu a uzavřenosti do sebe. Farnosti, školy a instituce jsou tu od toho, aby vyšly ven! A pokud nejdou, změni se v nevládní organizaci, a tou církev nemůže být.  
*František v promluvě k mladým Argentincům na Světovém dne mládeže 25.7. 2013*

**K**lanět se znamená ztratit se v Bezedném, kponořit se do Nevyčerpatelného, najít klid v Neporušitelnosti, být okouzleni Nesmírným, dát to nejhlubší ze sebe tomu, jehož hloubka je nekonečná.  
*Pierre Teilhard de Chardin*

Nevědomek kněze je horší než zlomyslnost.  
*Fr. Saleský*

„Andrej Babiš odmítl žádost italského premiéra, aby ČR přijala několik desítek migrantů včetně dětí z rybářské lodi, kteří se zcela vysílili nacházeli ve zbledlém stavu. Neochota pomoci a rádo by zásadní postoj v zájmu ČR cíleně zeslabuje solidární a humanitární spojení s EU. Přezíravost vlády podpořila bohužel i část opozičních stran.“

Václav Malý, biskup, 20.7. 2018

## K OBRANĚ PAPEŽE FRANTIŠKA

Katolická církev se podle T. Halíka nachází v kritickém okamžiku svých dějin a potřebuje dalekosáhlou reformu. Před svým zářijovým přednáškovým turné po Brazílii vyzval latinskoamerickou církev k obraně papeže Františka a jeho reformních snah.

V minulém roce inicioval T. Halík spolu s profesorem Paulem Zulehnerem z Vídeňské univerzity otevřený dopis na podporu papeže Františka. Dokument podepsalo 75 tisíc lidí včetně 150 profesorů teologie ze čtyř kontinentů.

Halík říká, že současná krize katolické církve je srovnatelná s dobou reformace a Francouzské revoluce.

„Sexuální zneužívání, jejichž rozsah byl nyní dokumentován, je jen jedním aspektem selhání určitého typu církve, a toto selhání vyžaduje dalekosáhlou reformu nejen církevních struktur, nýbrž zejména přístupu církve k mnoha oblastem a tématům,“ uvedl Prof. T. Halík.

## BUDO VAT MOST

s jezuitou Jamesem Martinem  
rozmlouval John Feister

James Martin, SJ je nejprodávanějším americkým autorem knih o katolické spiritualitě. (Karmelitánské nakladatelství letos přeložilo do češtiny jeho knihu *Jezuitský návod (téměř) na všechno*, pozn. red.) V r. 2016, po hrozném masakru v gay nočním klubu (Pulse nightclub, Orlando, Florida), při kterém zemřelo 50 lidí a 53 bylo zraněno, promluvil o tichu ze strany církevních představitelů. Následná promluva se stala základem jeho knihy *Budování mostu: Jak mohou katolická církev a LGBT komunita vstoupit do vztahu respektu, soucitu a ohleduplnosti* (Harper One).

Zkratka LGBT odkazuje k lidem s lesbickou, gay, bisexuální a transgenderovou orientací. Kniha, která vyšla v r. 2017, získala řadu silných reakcí, podpůrných i negativních. J. Martin je konzultant vatikánského Sekretariátu pro komunikaci.

Uvažuji nad tím, jestli negativní reakce na vaši knihu byla tolik o tom, jak moc katolíků je ve střetu s celou LGBT problematikou. Někteří lidé si myslí, že je to v rozporu s naší vírou.

Úplně nerozumím, jak je výrok „LGBT ka-

česká republika oznámila, že nepřijme žádné uprchlíky ze skupiny 450 lidí, kteří uvízli v rybářské lodi nedaleko italských břehů. Premiér Babiš i ministr zahraničí Hamáček vzkázali, že Česko nevyhoví naléhavé žádosti Itálie a ani jednomu z migrantů nepomůže.

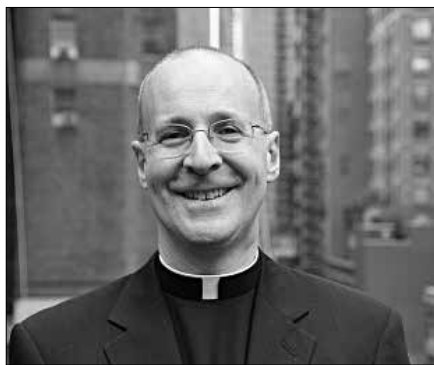
Vyjadřujeme své znepokojení nad tímto postojem české vlády a vnímáme jej jako projev nesolidarity k lidem v bezprostředním ohrožení i k partnerům v rámci evropského společenství. Svým zamítavým stanoviskem se Česká republika zpronevřuje zásadám civilizovaného světa, k němuž se chce počítat, a který stojí mimo jiné na tradici a hodnotách křesťanské víry.

Již loni v létě se na nás obrátila Federace evangelických církví v Itálii s prosbou o spolupráci v situaci, kdy pro jejich zemi představují přes moře připlouvající migranti velké a bez-

tolíci“ kontradiktorní. Jsou pokřtěni. Jsou již katolíci. Je otázka, zda církev chce, nebo nechce tyto naše bratry a sestry přijmout.

**Hodně lidí má rodinu a přátele, lidi, kteří milují a kteří jsou homosexuálové. Je pro tyhle lidi v pořádku, aby otevřeně přijali jejich homosexuální příbuzné a přátele?**

Samozřejmě! Pro lidi je to imperativ, aby přijali každého jako milované Boží dítě! To je způsob, jakým je Bůh stvořil. Ti lidé jsou pro nás sami o sobě darem. Zejména pro mladé lidi je zásadní, že je rodiče, prarodiče a příbuzní přijímají. Proces coming-outu nebo to, že jsou otevření ohledně své identity, je velmi bolestivý. Známe lidi, jejichž životy byly opravdu zničeny rodiči, kteří je nepřijali. To, co pro nás přece Bůh žádá, je: milovat se navzájem. To je to nejdůležitější přikázání.



**Je těžké milovat někoho, jste-li v podstatě zavrženi, ne?**

Podívejte se na evangelia a uvidíte, že komu jde Ježíš první. Jsou to lidé, kteří se cítí jako ti, co jsou na okraji. A tak Ježíš neustále oslovuje lidi, jako je římský setník, výběrčí daní, prostitutka, nemocní, kohokoli, kdo se cítí být na okraji. V naší církvi dnes není nikdo víc marginalizován než LGBT lidé, tečka. Je s nimi skutečně na mnoha místech jednáno jako s malomocnými. Za poslední měsíce od

podpory dalších evropských zemí jen obtížně unesitelné břemeno.

Jsme přesvědčeni, že náš stát je schopen ve spolupráci s ostatními evropskými partnery a institucemi účinně zasahovat proti ekonomické migraci a organizovanému obchodu s lidmi.

Zároveň důvěřujeme státním i nevládním organizacím a vnímáme, že naše společnost má dostatek sebevědomí, morálních sil i efektivních nástrojů k podpoře těch opravdu potřebných.

S veškerou odpovědností nabádáme ke vzájemné solidaritě. Ježíšova slova o pomoci bližnímu v nouzi zní z evangelia zřetelně. Tváří v tvář bezprostřednímu ohrožení konkrétních lidí nesmíme zůstat přezíraví a nečtění.

Synodní rada

Československé církve evangelické, 18. 8. 2018

vydání knihy jsem slyšel ty nejděsivější příběhy od LGBT lidí a jejich rodin o tom, jak s nimi bylo zacházeno. Je to vskutku šokující.

**Například?**

Před pár měsíci mi napsala jedna žena prostřednictvím Facebooku a napsala: „Neznáte v mém městě nějaké soucitné kněze? Pracuji totiž v hospici a tam je muž, který umírá, a místní kněz ho odmítá pomazat nebo ho navštívit, protože je gay.“

**Ve své knize hodně hovoříte o setkávání jako o cestě skrz, o cestě k novému porozumění. Co tím míníte?**

V mém pohledu na věc je to přátelství. Skrze něj poznáváme lidi, nasloucháme jim, sdílíme jejich životy, vstupujeme do jejich zápasů a slavíme s nimi jejich radosti. Takže je to opravdu prosté – být přáteli. Moje kniha je výzva církevním představitelům. Mohou lidé, kteří jsou v postavení autorit, být přáteli s LGBT katolíky?

**Mohou být přáteli?**

Ano, otázka je, proč ne? LGBT katolíci už jsou součástí života církve. Slouží jako hudebníci, ředitelé náboženského vzdělávání, pastorační asistenti a učitelé v našich školách. Naši církevní představitelé jsou, aniž by o tom kdo věděl, již přátelé těchto lidí.

**Zdá se, že v této otázce existuje také skutečná generační propast. Máte stejný pocit?**

Myslím si, že to je přesné. Heterosexuální mladí katolíci mají problém se způsobem, jakým církev jedná s LGBT lidmi. Není to způsob, jakým oni sami zacházejí se svými přáteli. Mohli by se ptát: „Proč byste takhle jednali s tím, kdo je můj přítel a je homosexuál? A proč bych já měl chtít být součástí církve, která takhle zachází s mými přáteli, kteří jsou homosexuálové?“

**Proč je řada mladých lidí víc naladěna k přijetí než jejich rodiče?**

Protože o generaci zpátky nebyli lidé obecně otevření hovořit o své identitě. Teď máte lidi,



**homosexuálové. Ať už je to pravda, nebo ne, je to podstatné?**

Je to pravda a je to podstatné. Představte si například rok 2016 v nightclubu Pulse. Představte si, kdyby povstal kněz a vyprávěl o tom, jaké to bylo, když vyrůstal jako homosexuální kluk, který byl šikanován. Jen si to představte. Jak silné by to bylo. Neznamena to, že by homosexuální kněz mluvil o těchto věcech pořád, ale pokud jste kněz, který byl uprchlík, mluvil byste o příbězích uprchlíků z osobního pohledu. Církev je ochuzena tím, že tihle lidé nejsou s to být o sobě otevření.

**Lidé tohle někdy nazývají morálním relativismem. „Všechno je dovoleno; každý má právo věřit a dělat, co se mu nebo jí líbí.“ Hodně katolíků v kostelních lavičkách nechce být uzavřeno novým věcem, ale zároveň nechtějí podlehout představě, že všechno je dovoleno. Jak se na to díváte?**

kteří otevření jsou. Jak se stále víc a víc lidí přiznává ke své orientaci, stavá se to víc a víc něčím, s čím je každý obeznámený. Jak se heterosexuálové začínají přátelit s LGBT lidmi, je tu vyšší míra pohody.

**Takže hodně z toho dopadá na osobní vztahy?**

Rozhodně. Myslím si, že je to velký talent papeže Františka a jeho ideje kultury setkávání, kultury setkávání a doprovázení. LGBT lidé se nestávají pouze kategoriemi, ale přáteli. Samozřejmě to proměňuje rodinu, mění to všechno. Jedna věc je být homofobní, druhá věc je být homofobní tehdy, když je váš syn gay nebo dcera lesba.

**Krátce poté, co se František stal papežem, se ho lidé na tohle téma ptali a on odpověděl: „Kdo jsem já, abych soudil?“ On ale přece neschvaluje životní styl homosexuálů, ne? Co tím myslíte?**

To závisí na tom, co myslíte homosexuálním životním stylem? Co to znamená? Znamená to prostě žít jako homosexuální člověk? Znamená to provozovat stejnopohlavní vztahy? Znamená to se vzít? Původní otázka byla o homosexuálních kněžích, a on řekl: „Pokud se člověk snaží hledat Boha, kdo jsem já, abych soudil?“ Pak na něj naléhali a říkali: „Dobře, měl jste na mysli pouze homosexuální kněze.“ A on řekl: „Ne, každého, kdo je homosexuál.“ V širším pojetí se nás snaží vzdálit od téhle představy soudit LGBT lidi jako hříšníky, nebo jako nejhorší hříšníky.

Je to vážně diskriminující. Nemáte lidi, kteří byli vyhozeni z práce proto, že spolu žili před svatbou, že používají kontrolu početi, proto, že se rozvedli – prostě nemáte. A přesto je to LGBT člověk, jehož život a sexuální morálka jsou pod mikroskopem. Je to příklad toho, co Katechismus katolické církve nazývá „nespravedlivá diskriminace“.

**Někteří lidé říkají, že mnoho kněží jsou**

Především, proč tihle lidé předpokládají, že tito LGBT lidé jsou sexuálně aktivní? Za druhé, proč tito lidé předpokládají, že kdokoli jiný, jímž se zabývají, se nechová způsobem, jež je proti církevnímu učení? A za třetí, kdo jsou, aby soudili? Proč ty lidi nepoznáte a nedoprovázíte je jako přátele? Je to vážně dost odsuzující postoj vztahovat se k člověku jako k problému nebo jako k hříšníkovi, místo způsobu, jakým se k lidem, kteří byli na první místě bratři a sestry, vztahoval Ježíš.

Předpoklad otázek, jako jsou tyhle, které od lidí často slyším, je, že se musíme dívat na LGBT lidi pouze prizmatem pohlaví. S žádným jiným člověkem tak nezacházíme. Představte si, že uvidíte skupinu vysokoškolských studentů - a většina vysokoškoláků je dnes sexuálně aktivních - a zeptáte se: „Fajn, jak vůbec můžu hovořit k téhle partě vysokoškolské mládeže? Všichni jsou hříšníci.“

**Ve vaší knize zahrnuje idea budování mostů oboustranné úsilí. Po všech věcech, které jste právě řekl, se zdá být skoro směšné se ptát, ale když se dvě strany potřebují setkat, obě musí něco udělat, že?**

Myslím, že to je ta těžší část knihy. Jasně jsem řekl, že odpovědnost je na institucionální církvi, protože je to institucionální církev, která marginalizuje LGBT člověka, ne naopak. LGBT katolíci jsou nicméně vyzváni, aby jednali se svými biskupy a církevními představiteli s respektem, soucitem a citlivostí. Jsou to prostě dobré křesťanské zvyky, které ale také jsou dobrou strategií, chcete-li skutečně vstoupit do dialogu.

**Myslím na některé LGBT přátele, kteří se od církve vzdálili na pět kroků. Jak můžu očekávat, že přijdou blíž?**

Myslím si, že tu jsou dva důvody. Tím prvním je jednoduše křesťanské povolání. Je to jako se ptát: „Jak můžete ode mne očekávat odpustění?“ Dobře, Ježíš to očekává, ne já.

**Milujete spravedlnost? Umíte si vážit zámků, i když mají nedostatky, a úřadů, byť i nedokonalých? Umíte milovat právo susedovo jako svoje vlastní? Necítíte nenávisť k těm, kdo mají víc než vy, ani opovržení k těm, kteří mají méně? Milujete více čest než bohatství a počestnou prostřednost víc než špatně zjednanou velikost? Jste schopni mluvit svobodně a při tom nenapadat, nelhat a nerozdmýchat stát? Umíte setrvat na své myšlence a uchovat své svědomí a při tom neučinít násilí myšlence a svědomí druhých? Umíte konečně milovat svobodu a nechtít při tom panovat?**

Umíte-li to, zasluhujete, abyste byli občany; pokud to neumíte, je vaše politická a hospodářská věda od základu chybná a všechny revoluce světa vám nedají toho, čeho si žádáte.“ *Paul Janet, Dějiny vědy politické se zřetelem k mravovědě, (kap. Poměr mravouky a politiky, str. XV, vyšlo nákladem Jana Laichtera na Královských Vinohradech v Praze r. 1896.)*

A ten druhý důvod, myslím si, že mohou vidět, že se děje změna. Pět nejslavnějších slov papeže Františka: „Kdo jsem já, abych soudil?“ skutečně věci změnil. Papež také hovořil o homosexuálech, které poznal. Setkal se se svým bývalým studentem, který je gay, a s jeho partnerem. Je zvyklý na slovo gay. Mluví o tom, jak by Ježíš nikdy neřekl: „Jděte ode mne, jste homosexuálové.“

Tak to je. Domnívám se, že tu rovněž existuje výzva k důvěře ze strany katolíků, kteří se cítí odcizeni od církve, že i oni jsou součástí církve a jsou povoláni, aby přispěli k jejímu rozkvětu. I oni mají odpovědnost.

Ta kniha je poměrně mírná, a tak jsem šokován reakcí z obou stran. Právě tohle ukazuje, proč je důležité o tomto tématu hovořit.

**Máte nějakou pastorační radu pro rodiny, které by mohly být nepřijemné nebo dokonce zlostné rozhovory?**

Za prvé, milujte svého LGBT syna nebo dceru či sourozence, neteř, synovce, vnuče. Láska je první věc. Za druhé, dejte jim pocítit, že jsou přijímáni, ne souzeni, a to způsobem, jakým byste nesoudili kohokoli jiného. Vaše rodina je plná hříšníků, protože my všichni jsme hříšníci. A za třetí, naslouchejte jim, snažte se zjistit, kde jsou a jaké jsou jejich naděje a sny. Ale - milujte je, to je ta nejdůležitější věc. Jak říká svatý Augustin: „Milujte a čiňte, co chcete.“

**A co z druhé strany mostu, od LGBT člověka, jenž se ve své rodině cítí osamělý nebo nespůj? Jakou radu máte pro takového člověka?**

Řekl bych taky, snažte se je pochopit. Snažte se porozumět jeho nebo jejím omezením a tomu, odkud pocházejí. Budte otevření ke změně a modlete se za jejich vlastní otevřenost. Pamatujte ale: máte stejné právo být v rodině, jako má kdokoli jiný.

24.8. 2018

*Z anglického originálu přeložil a redakčně upravil Zdeněk A. Eminger.*

## LIDÉ SI PLETOU POLITIKU SE ZÁBAVOU - říká Igor Lukeš

*Americký historik, pedagog a spisovatel českého původu Igor Lukeš přednášel v těchto dnech více než stovce zájemců v Chocni na téma „Mýty a realita v českých dějinách 1918-1948“. Závěrečný aplaus potvrdil, že mnohým z nich promluvil ze srdce. Profesor z Bostonu ještě předtím poskytl rozhovor pro MF DNES.*

*Autor řady historických publikací Igor Lukeš vystudoval filozofii a anglistiku na Univerzitě Karlově, v roce 1978 emigroval do USA, kde po dalším studiu získal doktorát. Již desítky let působí jako profesor historie a mezinárodních vztahů na Boston University se zaměřením na historii a politiku střední a východní Evropy a současného Ruska.*

*„Jsem sice rodák z Prahy, ale vždycky jsem měl ambici stát se Chocenačkem, aby mě místní kluci přijali za vlastního. Ve své duši jsem byl vždycky Chocenačkem. Před odchodem do USA jsem tu byl naposledy v létě roku 1978 a začal jsem se sem zase každoročně vracet od ledna 1990 se svou americkou manželkou, starší dcera byla tehdy ještě miminkem,“ řekl profesor Igor Lukeš, syn známé spisovatelky dětských knih a choceňské rodačky Mileny Lukešové.*

**Slavný fotbalista Mesut Özil nedávno řekl, že má dvě srdce - jedno německé a druhé turecké. Jak je to s vámi?**

Já to mám celkem jednoduché. Mám americké srdce a americké hodnoty a duši Chocenačka. Naštěstí USA nehraje hokej nebo fotbal s Chocní a nezažívám ten konflikt, který zažívá ten turecký sportovec.

**Může být profesionální historik patriotem té či oné země?**

Určitě ne, historik musí být vědec, být objektivní, nesmí fandit. Když se vám ale zvedá žaludek z Adolfa Hitlera, to bych fandění dobru omluvil.

**Ve své přednášce se zabýváte obdobím 1918-1948 v Československu, dějinami zdnalivě dobře známými. Co z nich by se mělo víc připomínat?**

Je to základní období moderní československé existence. A je v něm mnoho událostí, které je třeba znovu a znovu připomínat, protože existuje tendence opakovat neustále stejné vzorce chování. V současnosti například nacházím paralely s tím, jak se tehdejší Československo chovalo v roce 1938.

**Jste specialista na dějiny před rokem 1948. Proč dostal komunismus největší podporu ve střední Evropě právě u nás?**

To je důležitá otázka. Jsou v tom desítky různých faktorů, jedním z nich byla ztráta

aristokracie po Bílé hoře. Dalším ztráta náboženské víry a cynický přístup ke katolické církvi, což víc než s Husem mělo co dělat s národnostní politikou za Habsburků, kdy církev v očích vlastenců vypadala spíše jako nástroj odebrání české identity. Jinak to bylo například v Polsku, kde byla církev praporečkem národní identity. Ale má to co dělat i s moderními faktory. Celá řada lidí, kteří věří Putinovi a dívají se cynicky na Evropskou unii a Západ, jsou často ti, kteří dodnes věří pohádkám, jak nás Západ zradil a Stalin stal pevně v letech 1938-1939.

**Pokud v kterémkoli demokratickém státě dokázali kandidáti na prezidenta úspěšně projít přímou volbou, zjevně uměli u svých voličů zabrnkat na pravou strunu. Čím byli podle vás voličům blízcí Donald Trump či Miloš Zeman?**

Osoby tohoto typu vstoupily do politiky v době, kdy se rozdělování voličů ukázalo pohodlnou zkratkou k volebnímu vítězství. Třeba tím, že napadnete média a označíte je za lháře, podvodníky a gaunery. Nevím přesně proč, spíše by to měl vědět psycholog, ale tohle na určitý segment populace funguje. Stejně jako když budete používat sprostá slova nebo mluvit o ženách pokleslým jazykem, tak vždycky z nějakého důvodu najdete sympatii u určité skupiny mužů i žen, kteří jakoby nevyrostli přes dobu, kdy jim bylo třináct či čtrnáct let.

**Nemáte dojem, že voliči se bojí nudy, a proto preferují ty osobnosti, které zaručují neustálý rozruch?**

Určitě. Žijeme v době médií, kdy zpravodajský cyklus je 24 hodin denně a 7 dnů v týdnu, stále se něco musí dít. Trump tweetuje desetkrát denně, v každém tweetu jsou lži, ale tak evidentní, že jsou až zábavné, a lidé často zaměňují politiku za zábavu.

**Která vlastnost české politiky je podle vás od doby staročechů trvalá?**

Nedostatek odvahy, pragmatismus až do skonání světa, neochota mluvit biblicky jasnou řečí ano - ano, ne - ne. Chybí chuť jít do boje, i když to zdánlivě nemá smysl. Ovšem druhým extrémem je ten, kdo jde do boje bez ohledu na objektivní okolnosti.

**Sebevědomí obyvatel USA, Ruska, Číny posiluje už velikost jejich zemí. Co má posilovat sebevědomí Čechů?**

Nejcennější na českém prostředí je sofistikovanost střední třídy. Nenajdete chytřejší střední třídu nikde na světě. Příkladem mohou být i moji kamarádi z Chocně, kteří nikdy neměli možnost jít na vysoké školy, a přesto často vědí o světě víc než lidé z jiných zemí, kteří absolvovali proslulé univerzity.

**Jste autorem řady knih. Na kterém tématu pracujete nyní?**

Na politických procesech po druhé světové válce ve východní Evropě.

**Studoval jste v Československu i v USA. Jaký je z vašeho pohledu rozdíl mezi českými a americkými studenty?**

Současnou situaci vůbec neznám a čeští studenti se za půlstoletí určitě změnili k lepšímu. Když jsem přijel do USA a po roce se sám stal znovu studentem, zjistil jsem, že americký student je mnohem aktivnější, že se jeho aktivní účast v posluchárně dokonce vyžaduje, bez ní nemůže kurz ani úspěšně zvládnout. V Praze jsem byl zvyklý na to, že jsme seděli naprosto zticha, s otevřenými ústy údivu nad genialitou pana profesora a nikdy by nás nenapadlo položit mu otázku. Za pět let na vysoké škole jsem to zažil jen asi dvakrát či třikrát. V americké přednáškové síni se dnes ani moc nepřednáší, je to spíše všeobecná diskuse. Studenti mluví často mezi sebou a profesor je moderátorem studentské disku-



Bratislava 1968

se nebo pozorovatelem jejich prezentací. Student přichází na přednášku konzultovat, co se už naučil doma.

**Jaké tam jsou zkušenosti s plagiátorstvím?**

Někdy víc, někdy méně. Moje manželka je profesorkou filozofie a setkává se s tím relativně často. Ale plagiátorství je jednoduše prokazatelné s pomocí speciálních kontrolních webových stránek. Když byly moje dcery na střední škole a měly domácí úkol, neodevzdávaly ho profesorovi bez současného osvědčení z příslušné webové strany, že nechaly projít svoji práci vyhledávacím plagiátorstvím.

**Komentování vzhledu svého oponenta se nepovažuje za příliš korektní prvek diskuse, přesto jste se ho dopustil v nedávné televizní reakci „naživo“ na výroky bývalého Klausova poradce Ladislava Jakla o Trumpovi. Jeho slova jste odmítl coby otevřeně lži a nesmysly od muže s koňským ohonem.**

**Jak s odstupem své vyjádření hodnotíte?**

Musím upřesnit, že jsem nekritizoval koňský ohon, tím spíš, že jsem po něm sám kdysi toužil a bohužel jsem k tomu nikdy nenašel odvahu. Stačil jeden pohled rodičů a já jsem pochopil, že mám jít k holiči. Rozhodně nejsem pronásledovatelem mániček. V diskusi o amerických národních zájmech a zneužívání internetu k politickým cílům jsem citoval názor několika výborně informovaných a kvalifikovaných profesionálů a na druhé straně byl názor pana Jakla, člověka, o němž jsem řekl, že jeho kvalifikace neznám a nevím o něm nic kromě toho, že míval na hlavě koňský ohon.

**Takže u vás, pane profesore, propadl?**

Pan Jakl nedělá nic jiného, než opakuje to, co je napsáno v instrukcích, které svým příznivcům pravidelně posílají z Kremli. Nevím, jak kremleští se svými fanoušky komunikují, ale představuji si, že je to asi takhle: pokud se vás zeptají na Krym, odpovíte a, b, c, pokud na sestřelený let Malaysia Airlines 17, odpovíte x, y, z, pokud na Donbas, odpovíte alfa, beta, gama. Americky se tomu říká playbook. Je to pojem, který souvisí s tím, jak hráči amerického fotbalu reagují na tajné signály dané kapitánem týmu. Takhle Putin manipuluje politiku ve střední Evropě a pan Jakl je součástí této manipulace. Nemohu uvěřit, že by racionální člověk mohl věřit těm lžím, které říká. Tvrdit, že minulý měsíc byl nejspěšnějším měsícem pana Trumpa, je tak absurdní, že tomu nevěří ani samotný Trump. Ale říkají to lidé z Kremli, protože ho potřebují udržet a posílit. A tak to opakují jejich přátelé v Praze.

**Mimochodem, pro Ladislava Jakla byla tato diskuse vítaným počátkem jeho volební kampaně, při níž míří za SPD do Senátu.** SPD je absurdní snůška fašistů a rasistů. Chtěl bych věřit, že se do českého prostoru snesli z jiné planety. Jeden z jejich členů prý nedávno vykřikoval něco o určitých typech lidských bytostí, které by on poslal do plynových komor. A pan Jakl, který prý chce za tuto stranu být senátorem, si uzurpuje právo mluvit

o zájmech USA, NATO, nebo i rovnou celé západní aliance? Odmítám, že jeho takzvaný názor má stejnou hodnotu jako informace od lidí typu Dan Coats, John Brennan nebo James Clapper.

**Co se v USA píše v poslední době o české politice?**

Zaměstnavatele pana Jakla to bude šokovat, ale v Americe znají jednoho Čecha a ten se jmenuje Václav Havel. Samozřejmě odborníci na Českou republiku znají místní situaci velmi dobře a do detailu, ale to je hrstka lidí.

**Název Česká republika je předmětem politických a lingvistických debat. Kterou anglickou verzi preferujete vy?**

Jako ostatní mě trápí, že jsme nenašli jedno slovo, jaké má třeba Slovensko. Osobně trvám na tom, aby se psalo Česká republika. Česko se mi moc nelíbí, ale psát Czechia, to mně připadá jako barbarství.

-----

**Igor Lukeš o politicích a politice:**

Václav Havel měl obrovský talent pro politiku, je to v Čechách dodnes nedoceněný člověk. T. G. Masaryka si ohromně vážím, ale jednou z jeho slabín, kterou sdílel i s Benešem, bylo nepochopení významu aristokracie pro život národa. Distančování Československa od aristokracie se ukázalo jako krok špatným směrem, protože jsme pak zejména v diplomacii dvacet let tápali. Přes všechny kritické výhrady k Benešovi mám k němu zároveň obrovský obdiv. Jako jeden z prvních pochopil, že bude válka. Okupované Čechy s Moravou byly jedinou částí v Evropě, které se na její vypuknutí těšily, protože věděly, že jedině válka může vrátit Československo na světovou mapu. Československo vstoupilo do poválečného období připraveno na nějakou formu socialismu. Panoval tam pocit, že starý předválečný režim totálně zkrachoval. A že je potřeba nahradit ho něčím novým. Navíc po válce zafungoval patologický strach z Německa. Takže zbýval soudruh Stalin. Když přichází nějaká diktatura, chvíli existuje období, kdy lze ještě proti ní bojovat. Ale lidé brzo vycítí, kam politický trend směřuje, vidí, který z těch dvou směrů je životnější a vsadí na toho „lepšího“ koně. Což dokazuje i růst členů KSČ po válce z pár desítek tisíc v roce 1945 na 2 miliony a 332 tisíc koncem roku 1948. Tahle antipacitní poslušnost je něco, čemu se musíme všichni bránit, protože jsou chvíle, kdy bojovat proti špatnosti je možné i pro ty z nás, kdo nejsme hrdinové. Ale když nebudeme bojovat teď, kdy bojovat je ještě možné, tak brzo možná přijde režim, kdy budou bojovat už jenom hrdinové.

*Igor Lukeš, Profesor historie a mezinárodních vztahů na Boston University se zaměřením na historii a politiku střední a východní Evropy a současného Ruska. Narodil se v Praze v roce 1950. Vystudoval filozofii a anglistiku na Univerzitě Karlově a mezinárodní vztahy na Fletcher School of Law and Diplomacy v USA.*

Jaroslav Hubený, redaktor MF DNES

## BERLÍNSKÁ POKÁNÍ

Na Rudém náměstí se zase zatýkalo. Ale to přece není žádná novinka, na Rudém náměstí se zatýká co chvíli. Tohle zatýkání bylo „měkké“, „jen“ nějaká ta hodinka na strážnici a pokuta. Jenže jako sama demonstrace je vždy také symbolický čin - i toto zatýkání mělo symbolickou hodnotu. Zatýkáni byli titíž lidé, kteří přišli po padesáti letech znovu připomenout okupaci Československa, nebo jejich potomci. Byli zatýkáni místo toho, aby byli přijati v Kremli a obdařeni nejvyšším státním vyznamenáním za to, že tehdy před padesáti lety zachraňovali čest ruského národa.

A co na to naše země - ta, za jejíž svobodu si tehdy „symbolicky“ odseděli několik let v kriminálech a na psychiatriích? Nic. Žádný oficiální hlas. Ale kde by se taky vzal, když je prezident soudně uznávaný lhář, premiér na seznámech StB, ve vedení parlamentu extrémisté leví i praví a vláda se opírá o komouše. To mlčení je tak hlasité, že by ho nepřerušil sebezoufalejší pískot.

Jasně, jsou to „jen“ symboly. Shodou okolností jsem teď strávil pár dní v Berlíně. Vzal jsem synovce na výlet, aby více porozuměl moderní evropské historii. Čas jsme trávili především na oněch ústředních místech paměti berlínské a německé - i celoevropské: mezi Braniborskou branou, budovou Bundestagu a Postupimským náměstím. Jak jsem seznal od návštěvy poslední, před nějakými deseti lety, tato městská krajina se stále mění - stále více proměňuje v krajinu paměti, krajinu pokání.

Ne méně než čtyři památníky různých podob holocaustu: Ústřední je přirozeně ten první, židovský. Na místě celého bloku domů masa 2711 kamenných bloků, mezi nimiž návštěvník bloudí a postupně zapadá pod zem. Druhý je romský, „přírodní“: V rohu Tiergartenu jezírko s ostrůvkem-trójuhelníkem, kolem nějž nápisy na kamenech připomínají jména míst romského utření. Ano, jsou tu i Lety a Hodonín. Třetí je teplý, „neviditelný“: V jiném rohu Tiergartenu na pohled obyčejný blok kamene bez nápisu - ale na jedné straně je malé okénko, a když se do něj nahlédne, jede uvnitř film z obrázků starého, tolerantního Berlína. Čtvrtý, na okraji Kulturního fora, je invalidní a psychiatrický: Ten (zatím?) nemá podobu výtvarnou, nýbrž jen podobu informačních panelů o nacistické euthanasii, této „milosrdné smrti“ pro „neužitečné lidi“, o jejich obětech, o jejich „úplně normálních“ vykonavatelích (leckteří pracovali dál jako lékaři v NDR) i o jejich ojedinělých statečných kritikcích (biskup von Galen). Na druhém kraji Kulturního fora ostatně stojí evangelický kostel svatého Matouše, který je také památníkem - na jiného kritika nacismu, popraveného faráře Bonhoeffera. Německo mohlo vykročit do budoucna, opírajíc se o své pokání a o Bonhoeffera. Rusko nevykročí dál, dokud se nezačne kát a neopře se o své statečné z Rudého náměstí roku 1968 - a 2018.

Martin. C. Putna, LN, 28.8. 2018



## AKTUALITY



### Beseda s Mgr. Zdeňkem Hazdrou PhD.: „Nejen o osudech české šlechty“.

Přednášející je historikem a ředitelem Ústavu pro studium totalitních režimů.  
12. září v 16.30 h. - gymnázium v Letohradě.

**Oblastní charita vás zve** 14. září v 19 h.

do kostela na Orlici **na koncert: PAVEL HELAN TRIO**. Vstupné dobrovolné.

**Česká křesťanská akademie zve** na 17. hod. do evangelického kostela **na přednášky:**

- 21.9. - Renáty Prokopcové: „Nebudme na konec života sami“.
- 20.10. - europoslance Pavla Svobody: „Křesťan a Evropa“.
- 17.11. Petera Moree: „Letohradsko a založení republiky, přínos dr. Fr. hraběte Lutzow“.

**Letohradská farnost a Město Letohrad vás srdečně zvou na Svatováclavskou slavnost**

28. září

11 h. bohoslužba v kostele

pak na zámecké terase:

12 h. oběd

13.30 h. zahájení programu:

vystoupení ZUŠ:

- pěvecký sbor *Ptrklíč*

- dechový orchestr Lets Band

„O čertech a vilách“ - Kroužek divadelních

ochotníků Dolní Dobrouč

Rainbowgospel - pražský gospelový

sbor s kapelou

Domácí kuchyně, občerstvení, hry pro děti, tombola,

Případný zisk použijeme na opravu střechy kostela sv. Václava.

### Výstava starých hraček

do 30.9. v Muzeu řemesel od 9 do 17 hod.

### Výstava „Z velké války do republiky aneb válečná léta a první republika v Kyšperku“.

do 22.9. v Městském muzeu.

## VYUČOVÁNÍ NÁBOŽENSTVÍ

- začne od října

### Škola U Dvora

- |               |         |           |
|---------------|---------|-----------|
| 1. a 2. třída | čtvrtek | 5. hodina |
| 3. třída      | pátek   | 5. hodina |
| 4. a 5. třída | středa  | 6. hodina |
| 6. a 7. třída | úterý   | od 7 hod. |
| 8. a 9. třída | středa  | od 7 hod. |

### Škola Orlice

- |               |         |           |
|---------------|---------|-----------|
| 1. a 2. třída | čtvrtek | 5. hodina |
| 3. třída      | středa  | 5. hodina |

### Škola Komenského

- |               |       |           |
|---------------|-------|-----------|
| 1. - 5. třída | pátek | 6. hodina |
|---------------|-------|-----------|
2. stupeň a gymnasium podle domluvy s přihlášenými

**Škola Lukavice a Mistrovice** - v jednání.

## Přátelství Boha křtem přijal



- |       |                                  |
|-------|----------------------------------|
| 21.7. | Jakub Sršeň                      |
| 22.7. | Ema Stejskalová                  |
| 5.8.  | Vojtěch Neruda<br>David Červeňák |

## Lásku, úctu a věrnost si slíbili



- |       |   |
|-------|---|
| 14.7. | Matouš Pokorný a Šárka Luxová   |
| 18.8. | Martin Moravec a Eliška Foltýnová<br>Filip Chalupník a Šárka Hlaváčková |

## Ke vzkříšení jsme vyprovodili



- |       |                    |        |
|-------|--------------------|--------|
| 20.7. | Vlastimila Škopka  | 64 let |
| 13.8. | Jaroslava Matyáše  | 85 let |
| 31.8. | Jiřinu Mikyskovou  | 63 let |
| 4.9.  | Václava Maixnera   | 74 let |
| 6.9.  | Marii Navrátilovou | 67 let |
| 7.9.  | Jindřišku Malou    | 75 let |
| 0.9.  | Jaroslava Richtra  | 88 let |

## Slavnost výročí posvěcení kostela:

- |            |           |
|------------|-----------|
| Mistrovice | 30. září  |
| Červená    | 30. září  |
| Lukavice   | 7. října  |
| Kunčice    | 14. října |
| Letohrad   | 21. října |
| Orlice     | 21. října |
| Šedivec    | 28. října |

## ZPRÁVA O OPRAVÁCH

Oprava kaple sv. Jana Nepomuckého na Kopečku zdárně pokračuje. Možná se nám podaří ještě získat další finance z Ministerstva kultury, k tomu ale potřebujeme také peníze na spoluúčast. Až bude omítka v ambitech hotová a dlažba položena, pozveme vás některou neděli odpoledne na prohlídku. Máme se na co těšit.

Oprava střech kostela sv. Václava bude dokončena. Loni byla pokryta měděným plechem loď kostela, letos zbývá střecha presbytáře, mariánské kaple a opěrných pilířů. /v

## ZPRÁVY Z CHARITY OBČANSKÁ PORADNA NOVĚ VE ZDRAVOTNÍM STŘEDISKU

Občanská poradna, která poskytovala své služby na středisku Oblastní charity, Na Kopečku 356, z prostorových důvodů přesídlila do budovy zdravotního střediska, Družstevní 815. Můžete ji nalézt v prvním patře za ordinacemi praktických lékařů v obvyklých provozních hodinách každý čtvrtek od 9 do 12 h.

## Oblastní Charita pořádá sbírku šatstva

v průjezdu letohradské fary:  
v pátek 5. října od 14 - 17 hodin  
v sobotu 6. října od 9 - 11 hodin.

## PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme sestřičkám z Charity a Pečovatelské služby z Letohradu za jejich náročnou práci při ošetřování manžela, který zemřel tiše doma za účasti celé rodiny. Poděkování patří sousedům a známým, kteří ho chodili navštěvovat a doprovodili ho na poslední cestě při důstojném obřadě v kostele, a všem co obřad zajišťovali.

*Manželka Anna Slavíková s rodinou*

## PODĚKOVÁNÍ ZA SKAUTSKÉ TÁBORY

I letos se skauti z letohradského střediska bratra Robína vydali na letní tábory, které jsou vyvrcholením jejich celoroční činnosti v oddílech a družinách. Stočtyřicet malých i velkých skautů z Letohradu, Mistrovic, Dolní Čermné a Verměřovic stanovalo na čtyřech tábořištích a čtyři desítky pomocníků a vedoucích pro ně tábory připravilo. Dlouho dopředu vymýšleli celotáborové hry. Důkladná příprava se vždy vyplatí, protože právě na celotáborovky děti vzpomínají nejraději. Postupně připravili tábořiště, stavěli kuchyň, stany, stožár na vlajku, umývárny, latriny, odpadní jámy, brány, navezli zásoby a jezdili nakupovat čerstvé potraviny, vařili, hráli si, zdravotníci pečovali o nemocné. Je toho mnoho, co se skrývá za skautským táborem.

Děti pak - daleko od rodičů - možná letos poprvé pro sebe něco nalezli. Zkusili si překonat strach, stýskání, zimu, zkusili si chuť chleba na čerstvém vzduchu, zkusili si postarat se o své věci či sedět vedle kamaráda u ohně. Dostali příležitost zjistit, že dokážou být samostatné, dokážou pomoci, dokážou překonat obtíže i sebe sama.

Vážíme si obětavosti vás všech, kdo dětem na táborech věnujete svůj volný čas, dovolenou či prázdniny. Kdo místo prosluněné pláže u moře dobrovolně volíte dvoutýdenní práci, nedostatek spánku a zodpovědnost za děti.

Přejeme všem skautům, aby vzpomínky na letošní tábor vám zůstaly dlouho v paměti. /M



**Informace z jednání VPR**, konaného dne 27.8.2018, jsou součástí zápisu z FR z 5.9.2018, který je přílohou toto čísla Okénka.

i když se mnozí, zvláště v médiích, snaží dokázat jako pravdivou větu Vladislava Vančury, že „způsob tohoto léta zdá se mi poněkud nešťastným“.

Vztahovala se k létu příliš deštivému, my bychom si trochu deště rádi nechali líbit.

Tu pochvalu léta čerpám odjinud. Luhačovice a Moravu jsem už zmínila, po padesáti letech jsem se ocitla na Lipně a nestačila se divit. Z rozpadlých a téměř opuštěných osad je rekreační velkoměsto, nechybí v něm snad žádná z dosud známých volnočasových atrakcí, jejichž cena tu radovaníku sice poněkud problematizuje, ale řeknete si - proč ne, jednou za život. Horní Planá má příjemnou rozlehlou pláž bez vstupného, z Frymburku je kvetoucí historické městečko se záplavou květin a spoustou služeb poskytovaných v předzahradkách, kolem jezera se po cyklostezkách pohybují početné skupiny, co si hlavně chtějí udržet nebo vylepšit svou fyzickou. A to že je ta málo úspěšná země? V Lipně samém nevíte co dřív. Zvolila jsem Cestu v korunách stromů. A nelitovala. Když jste možná deset metrů nad špičkami nejvyšších smrků a tabulka na zábradlí věže ukazuje směr Pardubice/Hradec Králové, vážně postrádáte jen ta křídla, co by vás donesla domů.

Šlo to i bez křídel. Správné léto a prázdniny, to je les, borůvky, děti. Borůvky byly na cestě k rozhledně nad Haničkou, bohužel právě v jednom z mála letních deštů, zato ty na Suchém vrchu plnily všechna borůvková očekávání. A pak ta upečená škvára! A konal se i iluzivní návrat do dětství. Najednou se náš mrňavý domeček zaplnil osmi lidmi a dvěma psy. V noci pro oko velice nekvalitní hostel, jímž mezi vším, co se dá pro nocležníky rozložit, kličkuje nespavá duše, ve dne dům i zahrada plné života, povídání, plánů. To milé a vzácné strašně rychle uteče.

Tak zase rychle k práci na zahradě, k přátelům, co přicházejí, k zaváření a k tomu, co je také potěšení, ke knihám.

Biografie Medy Mládkové - pane, takový elán a výdrž! Mít tak skvělou možnost a uskutečnit svou celoživotní touhu, sbírat obrazy významných malířů, zvláště Kupkovy obrazy - a doslova vydupat a vybudovat galerii v Sovových mlýnech a pak sbírku darovat všem nám, tomuto státu, to je příběh skoro pohádkový.

Soňa Červená píše o svém dědečkovi, Václavu Červeném. „Můj Václav“ se ta útlá knížka jmenuje. Je o našem krajanovi, co v Hradci Králové nejen vybudoval továrnu na výrobu žesťových - plechových hudebních nástrojů. On sám byl jejich konstruktérem, za mnohé získal ve světě mimořádná ocenění.

Světovým bestsellerem se nedávno stala obsáhlá saga odehrávající se převážně v Neapoli po roce 1950. Jméno autorky - Elena Ferrante - je prý smyšlené, i to jistě zájem o sagu zvyšuje. S napětím jsem přečetla první část Geniální přítelkyně a velmi se podívovala italskému školství nedávných let. Příběh to-

25. srpna uplynulo 100 let od narození paní Věry Ruprechtové. Narodila se do rodiny silných žen. Její maminka Marie Neumannová dokázala svým nezměrným úsilím v těžké době vystavět po požáru novou kunčickou hospodu, která se stala důležitým střediskem pro život obce. Když v r. 1914 zatkli jejího manžela pro opisování protirakouských letáků, zdálo se vše beznadějně. Maminka Marie však dokázala nemožné. V době, kdy byla na vše sama, dokázala při starostech o rodinu díky svým rodinným vazbám a kontaktům v obci postavit nejen nový objekt, ale i přispívat ke kulturnímu povznesení a vzájemné sounáležitosti obyvatel Kunčic. Tyto vlastnosti zdědila i její dcera Věra.

I ona měla víc než dost příležitostí, jak prokázat svoji sílu a odvahu. Její manžel, JUDr. Alois Ruprecht, odmítl v 50. letech soudit podle předem daných rozsudků. Zatkli ho přímo na poli, při žních v r. 1954. Po odsouzení prošel několik pracovních táborů a jeho pronásledování pokračovalo i po propuštění na svobodu. Soudit už nikdy nesměl. Tento život pod dohledem StB, ale i radost z toho, že mohli udělat něco pro lidi na Kunčicích, s ním nesla jeho manželka Věra více než věrně. Oba se těšili z přirozeného respektu a vážnosti od všech obyvatel. Po smrti svého manžela v lednu 1989 zůstala v kunčické hospodě - tehdy už uzavřené pro veřejnost - sama. Přesto poskytovala její prostory pro společenský život, pro mladé, pro setkávání politických vězňů, pro mezinárodní návštěvy, pro každého, kdo šel okolo.

Paní Ruprechtová nedělala mezi lidmi rozdíly. Naopak: snažila se lidi spojovat, bez ohle-



du na jejich politické či náboženské smýšlení. Na srdci jí ležela sounáležitost kunčických obyvatel - pro to byla ochotna udělat cokoli, a pro ni také léta poskytovala prostor svého domu, bez ohledu na své pohodlí.

Když paní Ruprechtová v r. 2010 umírala, její poslední slova prý byla: „Pozdravuj tam všechny.“

Často na paní Ruprechtovou vzpomínáme. To, co dala Kunčicím, by nemělo být zapomenuto. /M

tiž vypráví především o dvou dívkách z velmi problematického prostředí Neapole, jejichž vztah se během základní školy buduje právě soutěžením ve školní úspěšnosti. Pořád nevíte, která z nich vlastně tou geniální přítelkyní je. A v dalších dílech hází pomyslná autorka kromě jiného na váhu geniality volbu: vzdělání versus materiální bohatství.

To nejlepší, co se mi v letošním létě do rukou dostalo, stvořil Erik Tabery: „Opuštěná společnost. Česká cesta od Masaryka k Babišovi“. Titul je, jak je dnes zvykem, provokativní. Obsahem je poctivé přemýšlení, hledání příčin a pojmenování následků toho, co nás za poslední století potkalo. Mohla by to být historicko-politologická studie, kdyby autor v každé kapitole neuvažoval o budoucnosti. Poctivě hledá naše chyby, ukazuje, čeho se vyvarovat, kudy by bylo možné se ubírat. Čtenáře nutí k vlastnímu závěru. Ten můj by mohl znít následovně: nejdříve se snažit porozumět tomu, co se kolem mne děje. Když dojdou k přesvědčení, že to, co vidím a slyším, se příliš podobá něčemu neblahému z minulosti, nebo tomu, co jsem už zažila, co se nesrovnává s mým svědomím, nebudu mlčet. Tabery na mnoha příkladech dokazuje, že

největším nebezpečím je absence kritického myšlení. Jsme pohodlní. Smířujeme se. Neradi přivoláváme paměť svou, svých předků. Proč se zatěžovat, proč si dělat nepřátele v nejbližším okolí, i tak je život dost složitý. Ale tím umožňujeme predátorům snazší prosazení všeho, co v budoucnosti opět zkomplikuje život našim potomkům. Proto je tak velice důležitá historie. V každé historické etapě naší i světové lze nalézt příklady, jak lpění na zavedeném, odpor k posouzení nového a kritické porovnání obou lidem neprospíválo.

Blíží se září. Už je to cítit i v kyšperských ulicích, najednou se víc a víc plní dětmi. Stále ještě buď cestou na koupaliště, nebo za zmrzlinou, už to však něco věští. Vypukne škola.

Určitě se opět objeví bezpočet názorů na obsah výuky, metody výuky, kvalitu kantorů, vztah kantorů k žákům, k rodičům ... a protože každý z nás školu absolvoval, bude v těch názorech kousek pravdy a víc než kousek zcela osobního návodu, co a jak by škola, učitelé měli nebo neměli činit, co je ve výuce důležité. Co zbytečné.

Hlas volající po výuce toho, co lze okamžitě uplatnit, stále sílí.

Jenže: bude ta profese, již je nedostatek dnes,

potřebná za čtyři, pět let? Pokrok ve všech oborech letí jako zběsilý.

Určovat, co ve výuce je a co není užitečné, je opovážlivé. Už jen z toho prostého důvodu, že mozek a talent každého jednotlivce je originál. Čím víc podnětů ten neopotřeбенý originál dostává, tím větší naděje, že si vybere, uchytí se, rozvine, zužitkuje.

Náš kraj, kraj písmáků, hloubalů, vzdělání nikdy nepodceňoval. Vážil si ho. Ti zdánlivě nejobyčejnější lidé, mnohdy velmi chudí, udření, nelitovali peněz za knihu. V minulých stoletích to byla hlavně bible, ale jak šel čas, přibývalo v domácnostech knih o české historii, naučných rukovětí, venkov byl předplatitelem časopisů, venkov s finančními obětmi posílal své děti do škol ve vzdálených městech. Mnozí svým návratem dluh domovu spláceli a starali se celým svým životem o jeho povznesení.

I dnes je přece tento „okrsek zemský“ v lecčem příkladem. Ujala se ještě někde jinde příkladná snaha místních podnikatelů postarat se společnými silami o dorost, jeho vzdělání a nasměrování ke vzdělávání celoživotnímu? Tady se na historii nezapomíná, ani jsem nezaznamenala snahu minulé děje relativizovat. Je to zdravý kraj, mé rodné město. A tak přeju všem, zvláště školákům a studentům, aby je vedli kantoři s myslí a srdcem otevřenými, nebojácny, učili je nahlížet pod povrch dějů, hledat paralely a souvislosti, aby jejich svěření dokázali rozlišit, co jsou plané a líbivé sliby, co pomluvy, kde je lež a jak se hledá pravda. EN

### OBLIČEJE UTOPENÝCH DĚTSKÝCH UPRCHLÍKŮ nikdy nezapomenu, říká italský lékař

Ze slova „vítej“ se staly hranice obehnané ostatným drátem. Italská vláda se v podstatě rozhodla uzavřít dohodu s libyjskými pašeráky lidí a posvětit existenci hrůzostrašných táborů připomínajících ty koncentrační, říká italský lékař z Lampedusy Pietro Bartolo, který mimo jiné ohledával těla 368 migrantů, kteří se utopili jen pár stovek metrů od italského pobřeží.

Dlouhou dobu jsem byl na svou zemi hrdý. Pracuji jako lékař na malém ostrově Lampedusa uprostřed Středozemního moře, tedy na místě, které lze považovat za jakousi symbolickou bránu mezi Evropou a Afrikou. V minulých desetiletích Itálie prokázala lidskost, slovu „vítej“ dodala nový význam a nikdy přitom nezvtyčila zdi a své hranice neobešla ostatným drátem.

Na to, že jsem Ital, jsem přestal být hrdý v okamžiku, kdy naše vláda vše předchozí zavrhl a rozhodla se uzavřít smlouvu s libyjskými skupinami v Tripolisu, což znamená - přímo či nepřímo - s pašeráky lidí. Stále mám přesto v živé paměti, jak se má země přidala do zástupu pobouřených, když Evropa Turecku dala šest miliard eur na to, aby zastavila migraci ze Sýrie.

Mezi dohodou Evropy s Tureckem a dohodou Itálie s Libyí je jeden zásadní rozdíl. Uprchlícké tábory zřízené v Turecku více či méně fungují; v Libyi jsou lidé drženi v hrůzostrašných táborech, kde jsou znásilňováni, mučeni a zabíjeni. Itálie tedy nepostavila zeď na vlastním území, ale zato zvtyčila dvě jinde. Ta libyjská umožnila snížit počet migrantů, co dosáhnou italských břehů o 70 procent; ta druhá zeď, kterou jsme vybudovali v sobě, nám dovoluje předstírat, že nevíme, čemu je těch 70 procent vystaveno.

### Popáleniny, známky mučení a podchlazení

Z mého pracoviště, z kliniky na Lampeduse, mám jejich osud jasně před očima, a tak vám mohu říct, co tito lidé podstupují. Denně je oťresně mučí, někdy po celé roky. Ti, co se k nám dostanou, mají smrt na jazyku. Mívají popáleniny, vážná poranění způsobená bitím, anebo mučením elektrickým proudem na hlavě či na genitáliích, mívají střelná zranění, bývají pořezaní britvou.

Téměř vždy jsou natolik dehydratováni, podchlazení a podvyživení, že nemají daleko ke zhroucení. Pohled na ně evokuje utrpení v koncentračním táboře - ano, v koncentračním táboře, a nikoli v táboře uprchlickém se sportovními hřišti, o jejichž existenci nás chtějí někteří lidé přesvědčit.

Zároveň se odvíjí operace „odvést od toho pozornost veřejnosti“, tato operace je bez výhrady založena na obratné rétorické vynalézavosti. Jen si všimněte: místo lidí - toto pojmenování se nepoužívá - slycháme o migrantech, uprchlících a žadatelích o azyl. To je obrovský rozdíl. Zastíráme tím, že ve hře jsou životy lidských bytostí - žen, mužů a dětí, zkrátka lidí, jako jsme my.

### „Mediální terorismus“

V Itálii se odvíjí permanentní kampaň, která nabrala velmi nebezpečnou podobu. Její sociální a kulturní rizika jsou nesmírná. Podobá se válce. Bojí chudých proti chudým, vyloučených proti vyloučeným, posledních proti posledním. Nazývám to „mediálním terorismem“: pro získání hlasů voličů se zkrsluje skutečnost a nebere se přitom v úvahu sociální bomba, kterou to může zažehnout.

Ujasněme si jednu věc: tato rétorika nemá s realitou nic společného. Nejnáročnějším, co týče počtu nově příchozích lidí, byl rok 2016. Tehdy jich k italským břehům dorazilo 180 tisíc. Odmítám považovat 180 tisíc lidí za invazi, tím méně za invazi epochální: 180 tisíc migrantů v zemi s 60 miliony obyvatel - nebudme přece směšní.

Nikdy nezapomenu na to, k čemu došlo 3. října 2013 nedaleko přístavu Lampedusa. Ono dne přišlo o život 368 lidí, od záchrany je dělilo jen pár stovek metrů. Bylo mezi nimi nemálo dětí. Když jsem ohledával jejich malá tělíčka, zarazilo mě, jak dobře byly děti oblečené - jejich botičky, vlasy v copáncích. Jejich rodiče je oblékli s péčí, aby tak mohly vstoupit do nového světa a začít nový život. Ten den mě poznamenal. Ty dětské obličej se mi zje-

vují v nočních mürách.

V Libyi a ve Středozemním moři dochází k masakru nevinných. Samozřejmě nemůžeme veškerou vinu přičítat Itálii, Řecku nebo Maltě. Fenomén migrace (nenazýváme jej prosím problémem) se týká celé Evropy.

Naléhavě žádám všechny Evropany a zejména ty, kteří dnes kategoricky odmítají druhé vítat a přejí si uzavření hranic: nenechte se zmást lžemi politiků. Myslete vlastní hlavou a hlavně svým srdcem. Všichni jsme občané světa a všichni máme právo na důstojný život. Motto ostrova Lampedusa je napsáno na zdi u mola Favalaro. Jeho slova zní „Chránit lidi, a ne hranice“.

### LIDÉ MĚ ZASTAVUJÍ NA ULICI

*Když se v roce 1964 rozhodl čtyřiatřicetiletý lékař Josef Koutecký založit v Československu obor dětské onkologie, řada kolegů ho odrazovala. Na nádory tehdy umíralo 97 dětí ze sta. Zdálo se, že jim není pomoci. Koutecký dokázal opak. I díky němu se dnes 83 procent dětí uzdraví.*

**Za pár dní vám bude 88 let. Stále učíte, pracujete, stále se vyjadřujete k veřejnému dění. Dopisujete další knihu. Je neuvěřitelné, co jste za život dokázal a co stiháte. Mužete mít perfektně zorganizovaný čas.**

Jeden ze základních principů mého pracovního, ale i soukromého života je řád. Protože ten, kdo nedělá řád, je neřád a dělá zlořád. Řád velmi usnadňuje život. A to platí pro všechno. I pro uložení věcí, šatů a rozdělení bot.

**Je pravda, že jste si celý život dával do kapsy lékařského pláště věci na stejná místa?**

Ano, pořádek musí být. Ušetří čas. Přispělo to k tomu, že jsem byl schopen dělat tolik věcí. Další faktor, zcela fyziologický, byl ten, že jsem celý život potřeboval málo spánku.

**Kolik jste toho za noc naspal?**

Když jsem byl v největším pracovním vypětí, tak čtyři hodiny. Pracoval jsem do jedné hodiny ráno a v pět jsem vstával. Celý svůj pracovní život jsem byl totiž v šest na klinice.

**Tam docházíte stále...**

Ano, v pondělí, ve čtvrtek, a když je třeba, tak i jindy. Ale už neléčím. Myslím, že od určitého věku lékař léčit nemá.

**Proč?**

Mohl by se splést. Navíc není už schopen sledovat literaturu. Co je nového. Může ale předávat zkušenosti, a to je cenné. Takže na kliniku za tímto účelem stále docházím, nicméně už si přece jen zasloužím trochu pohodlí, takže ráno tak nespěchám.

**Nestáváte v pět?**

Ne, dám se v klidu do pořádku. V klidu se nasnídám, pak si dám šálek kávy se svým viržinkem a takhle vstoupím do nového dne.

**S viržinkem den i končíte?**

S viržinkem, štamprlí a hudbou. Každý den. Abych se s ním rozloučil a vyrovnal. Až se



jednou ráno neprobudím, tak odejdu vyrovnán a smířen.

**V roce 1964 jste založil nový obor v Československu, dětskou onkologii. Jak na tu dobu vzpomínáte? Prý jste musel chvíli ordinovat mezi šváby, cytostatika se pašovala přes hranice.**

Bylo to nesmírně těžké. To si už dnes nikdo nedokáže představit. Zakládal jsem to z ničeho, řekl bych až s pohrdáním některých kolegů. Neměl jsem nic. Místo, přístroje, léky ani lidi. Nic. Téměř všechny děti tehdy umíraly.

**Devadesát sedm procent.**

Tak. Žil jsem mezi stále umírajícími dětmi a nešťastnými rodiči. Ale věděl jsem, že na Západě už jednotky dětské onkologie vznikají. Stále jsem si říkal: Proč mají československé děti umírat, když to jinde jde? Šel jsem za šéfem, on řekl: Ano, můžete se věnovat dětské onkologii a já jsem začal.

**Od té chvíle nemocné děti chodily za vámi?**

Ano, všechny děti nemocné nádory, které přišly na kliniku, musel vyšetřit Koutecký. Postupně jsem získával určitý respekt, který byl posilován tím, že se začaly zlepšovat výsledky.

**Po jaké době?**

Asi v roce 1970 se objevily první hmatatelné. Tehdy jsem strávil půl roku na klinice v německém Mainzu a po návratu jsem byl jmenován ordinářem dětské onkologie, to jest primář bez lůžek. Pak jsem získal první postýlku a druhou, pak jeden pokoj o čtyřech postýlkách. A v roce 1974 vznikla stanice dětské onkologie při klinice dětské chirurgie. Tam už bylo 18 lůžek.

A stále jste na to byl sám?

Jako lékař ano, ale měl jsem úžasné a věrné sestry. Později přišel první kolega a v roce 1978 jsme se přestěhovali do Motola, kde vzniklo oddělení dětské onkologie. Takže jsem se stal primářem a za pět let bylo oddělení ustaveno klinikou a já přednostou.

**Tím jste byl až do roku 2004. Jsou pacienti, kteří vám utkvěli v paměti?**

Těch bylo hodně. Dodnes, když jdu po ulici, mě zastavují lidé, u kterých jsem medicínsky působil. Buď rodiče, či přímo pacienti. Jenomže ti mi tenkrát byli po pás a dnes jsou to dospělí lidé a mají vlastní děti. Někdy jsou to i úplně cizí lidé, kteří mi jen chtějí podat ruku.

**To musí být dojemné.**

Je to velká radost. Víte, já dostal za svůj život přes padesát vyznamenání, ale když vás někdo chytne na ulici za ruku a řekne: Pane profesore, vy jste mi zachránil život a já teď mám rodinu, zaměstnání a je nám dobře, tak to je mnohem víc, než jakékoli vyznamenání.

**Když jste začínal, většina dětí umírala. Dnes se 83 procent uzdraví. Bude se to číslo ještě zvyšovat?**

O něco asi ano, ale nevěřím, že se podaří zachránit všechny děti. I v těch nejjednodušších nemocech máme neúspěchy. Nádorová onemocnění jsou příliš složitá. Někdy neúspěch zavíná i rodiče.

**Jak?**

Pozdním příchodem. Buď jsou sociálně slabí,

nebo se bojí pravdy. Hlavně maminky. Mají k dětem intimnější vztah než tatínkové. Kolikrát jsem s nimi seděl hodinu a vysvětloval jim stav dítěte. Některé nechtěly přijmout realitu.

**Teď mluvíte o maminkách. Kdysi jste ale řekl, že všichni rodiče, se kterými jste se setkal a kteří tlak nezvládli a vzali si život, byli tatínkové.**

Ano, muži jsou slabší. Biologicky. Hraje tam roli imunitní systém, který mají ženy zdatnější. Říkávám studentům: Pánové, musíte si uvědomit, že jste biologicky méněcenní a podle toho své životy vést. A vám dámy říkám, že muži jsou biologicky méněcenní, a proto se k nim musíte chovat jako v bavlnce. Protože být méněcenný a mít doma xantipu, pak není divu, že průměrný věk dožití mužů je o sedm let nižší než žen.

**Zažil jste prý rodiny, které nemoc dítěte zachránila, zpevnila.**

Ano, ale bylo jim potřeba pomoci. Nebylo to tak, že přišel pacient, já jsem ho jen vyšetřil. Já jsem se s nimi také bavil. Snažil jsem se proniknout do charakteru rodiny. Je silná? Co unese a co ne? Bavil jsem se s nimi hodiny. Měl jsem pro ně vždy čas. To není jako dnes, kdy lékaři nemají čas na nic. Medicína se dehumanizovala.

**V jakém smyslu?**

Lékař má v ordinaci pacienta a čtyři pětiny času z toho se dívá do počítače. S pacientem se téměř nebaví, téměř se na něj nepodívá.

Někteří lékaři tvrdí, že na to v současné době není čas.

To je výmluva. Na pacienta vždy musí být čas.

Já jsem neměl oddělený soukromý a pracovní čas, to nešlo. Když bylo potřeba, pracoval jsem do noci. Vždy jsem se staral o duši pacienta a jeho rodiny. Thomas Louis kdysi napsal, že jsou dva nejdůležitější momenty pro vztah lékaře a pacienta.

**Jaké?**

Dotek a slovo. Všichni malí pacienti se lékaře bojí. Já když přišel na pokoj batolat, tak se po mně natahovala, abych je vzal do náruče. Věděla, jaký k nim mám vztah. Se staršími jsem si stále povídal. Ptal jsem se jich: Máte doma pejska? Máš akvárium? Ty nemáš akvárium? Tak si to zaříd, je to krása. A kontakt s rodiči byl stejně důležitý. Pro maminky jsem byl vždy Kouřa. Samozřejmě mi to žádná neřekla, ale doneslo se mi to.

**Podle vás se změnil přístup lékařů. Změnil se i přístup pacientů a jejich rodin?**

Někteří rodiče mají větší požadavky a jsou kritičtější. Víte, lékař byl dříve v očích pacientů a společnosti někdo.

**Myslíte, že teď tomu tak není?**

Má to jiný charakter. Člověk by čekal, že paci-

ent a jeho rodina se budou snažit najít k lékaři co nejbližší vztah, aby co nejlépe léčil. Přesto jsou mezi nimi takoví, kteří se chovají nedůstojně.

Čím to je?

Řada lidí zbohatla. Přejde otec dítěte a vynucuje si, kdy má být kontrola. Kontrola má být, když je potřeba. To neurčuje pan podnikatel podle toho, kdy má čas. Žijeme v blahobytu a řada pacientů a jejich rodin se domnívá, že s penězi lze zvládnout vše. Zvlášť když ví, kolik dětí vyléčíme. Pak těžko chápou, že jejich dítě patří do té nešťastné skupiny sedmnácti procent, které vyléčit nelze.

**Prožil jste doby, které pamatuje málokdo. Jak hodnotíte současnost? Máme být na co hrdí?**

Na to, co máme k dispozici. Dnes si mladí nedokážou představit, co jsem prožíval já, když máma prala prádlo na valše a vyvářela ho v kotli. Každý večer štuvovala děravé ponožky a každé ráno zatápěla v kamnech. Dnes, když se na chvíli vybije mobil, je zle. Já hrával po večerech s rodiči stolní hry. A když jsem byl větší, zabýval jsem se tím, co mě zajímalo.



**Vím, že jste si v ruce sám přepsal knížku Mladý biolog...**

Protože nikde nebyla k sehnání. Který kluk si dnes v 16 letech přepíše knížku? Od druhého ročníku medicíny jsem vždy pracoval v nějakém ústavu. Od čtvrtého ročníku jsem mohl sloužit noční služby na klinice dětské chirurgie. Měl jsem to oficiálně schválené. Byl jsem pro to zapálený. Tuhle motivaci dnes mladí nemají. Já si neumím představit, že studuji medicínu a přitom chodím tahat krabice do skladu.

**Myslíte si, že je motivují peníze?**

Ano, doba je velmi zaměřená na peníze. Lidé by měli daleko více pozornosti věnovat lidským vztahům. Největší hodnotou je láska. A teď nemyslím jen lásku dvou lidí, ale i lásku k okolí, k přírodě, ke zvířatům, k lesům. To je má zásada. A druhá, která je dnes hodně šizená, je ta, že povinností člověka je dávat a jeho právo je brát. A tím myslím krásu, nikoli peníze. Toho se celý život držím.

**Jaké období bylo pro vás v životě nejšťastnější?**

Jedním z nešťastnějších bylo, když jsem se oženil. Měl jsem nádherné manželství. Jitka mě nechala dělat vše, co jsem potřeboval. A když jsem nepracoval, všechno bylo jen s ní.

#### **Které období pro vás bylo nejtěžší?**

Když jsem sledoval její umírání. Ležela na jednotce intenzivní péče pět týdnů. Byl jsem u ní vždy do večera. Asi po třech týdnech jsme se loučili a ona říká: Děkuju ti. Odvětil jsem: Za co mi, prosím tě, děkujes? A ona řekla: Za všechno. Já ji naposledy v životě políbil a odešel. Když jsem přišel druhý den ráno, už byla v umělém spánku. A její poslední slova byla: „Děkuji ti za všechno.“ To jsou momenty v životě, které jsou neopakovatelné, tragické a přitom krásné.

-----  
*Zakladatel dětské onkologie Josef Koutecký se narodil 31. srpna 1930. V pětadvaceti letech promoval na Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy. Obor dětské onkologie založil v roce 1964 po vzoru západních kolegů. V roce 1978 se tehdejší Stanice dětské onkologie přesunula z Karlova do pražské Fakultní nemocnice v Motole, kde vzniklo samostatné oddělení dětské onkologie. V roce 1987 byl jmenován prvním profesorem onkologie u nás. Po listopadu 1989 působil třináct let jako děkan 2. lékařské fakulty a tři roky jako prorektor Univerzity Karlovy. Za svou práci získal přes padesát různých ocenění, například medaili za zásluhy od prezidenta Václava Havla. Je autorem stovek odborných i řady nemedicinských knih. Je vdovec, má dva syny, dcera zemřela. Je silně věřící.*

*O autorovi: Tereza Blažková,  
redaktorka MF DNES*

#### **O slavičkovi**

Maličkým drápkem  
zachytil jsi úsvit.  
A již jej táhneš vzhůru.  
Jen díky tobě  
bude den,  
nejmenší z trubadúrů.

~~~~

Ostružiny krvaví  
ve dlouhých stráních.  
I tvá pusa je od nich.  
Celá od krve.

~~~~

#### **O tulákovi**

Otevřel dlaň  
a v ní nic není.  
Jenom vítr,  
který pod jabloní  
hrál si nahoru a dolů,  
hrál si, zpíval do úmoru.

*Martin Kolář*

## **MUČEDNÍCI A MUČITELÉ**

„1. září byla v košické katedrále blahověčena šestnáctiletá Anna Kolesárová, která se 22. listopadu 1944 nepodvolila opilému vojákovu Rudé armády a ten ji zastřelil.

P. Karol Lovaš, premonstrát, vysokoškolský pedagog a spisovatel podotýká, že by bylo důstojné a také žádoucí, kdyby také tato událost „čistoty“ reflektovala desítky tisíc obětí sexuálního zneužívání kněžími a biskupy.“

(KT, 28.8.2018)

Připojuji k tomu vyprávění Jaromíra Škutiny, válečného novináře (které níže nabízíme). Válečné hrůzy v bývalé Jugoslávii v sobě dodneška těžce nesou. Proto jsem byl nešťastný z rychlých odsudků divadelní hry (zřejmě nevydařené). Máme hájit čest Boha i člověka, ale na Boha nikdo nedoplivne, nikdo mu nevytluče okna, to mnoha lidem se děje hrozně násilí. V nich je Bůh urážen a znásilňován. Oběti máme chránit, ne pachatele. Ke zločinům nesmíme mlčet. /v

## **VÁLKA JAKO MODUS VIVENDI**

*Jaromír Štětina*

Jsem doktor Tomislav Aralica. Padesát let jsem pracoval jako porodník a pedagog. Tři generace gynekologů, které jsem vychoval, přivedli na svět mezi Makedonií a Rijekou asi půl milionu novorozenců.

Rodit děti je mírumilovné povolání, přesto jsem se na sklonku života pustil do studia umění válečného. Postupně jsem přestal sledovat separáty vědeckých konferencí a místo toho jsem si předplatil *Hrvatski vojnik* - časopis ministerstva obrany, který vás naučí považovat válčení za čestné řemeslo.

Bylo by banální tvrdit, že mám výčitky svědomí z toho, že jsem pro smradlavou balkánskou válku vyráběl kanonenfutr - od okamžiku, kdy porodník předá dítě do péče pediatrovi, přestává za ně odpovídat. Zjednodušením by bylo nařčení z podvědomého pocitu marnosti. Pravda - ustřelil někomu hlavu je jednodušší než vytáhnout dítě na světlo boží prdelkou napřed. Na druhé straně: každou porodní bábu někdy napadne, jak pomíjivé jsou její služby. Od přestřížení pupeční šňůry člověk míří k nebytí.

Už tři roky neodpovídám na dopisy kolegů. Zato však rozeznám francouzskou houfnici ráže 155 mm TR Giat od rakouského kanonu Noricum GH N-45, vím, jak se zneškodňuje moderní pěchotní mina PROMI a ovládám parametry britské protiletadlové soustavy Rapier Darkfire.

Prototyp ruského bojového vrtulníku Mi-28N znám z paměti, a kdybyste chtěli, tak vám řeknu, kolik unese protitankových raket Šturm. Šestnáct. Každý se aspoň trochu zajímá o válku, nastliže se odehrává v jeho zemi. Někdo kvůli kšeftu, někdo z morálních pohnutek. Já na stará kolena proto, abych dokázal jednomu ze svých žáků, že se mýlí. Všechno začalo válkou v Srbské Krajině a tím

podivným porodem.

„Doktore, sbalte si náradí, na Malé Kapele má nějaká žena těžkou hodinku,“ pod okny mého domu nervózně podupával důstojník 110. brigády chorvatské armády, která tenkrát bránila Karlovac. „Pohyb, pohyb, přišel radiogram, mám vás okamžitě naložit a odvézt do Babina Potoka.“

Znal jsem ten kraj: zapomenuté vsi a samoty v horách, paseky v černých hvozdech pod bílými skalisky, jeskyně, v nichž dosud žijí hraničáři bránící kdysi Evropu před nájezdy Osmana Paši. Jiným v těch chotárech ještě nedošlo, že Hitler spáchal sebevraždu a Josip Broz Tito je na pravdě boží. Bohabojný kraj. Už několik týdnů si to tam mezi sebou rozdávali udatní žoldnéři srbští s chabrymi ozbrojenci chorvatskými. Skvělá válka křížů.

Sbalil jsem si kufřík a za dvě hodiny jsme tam byli. „Je to tady ten dům,“ řekl důstojník, vystrčil mne z auta a byl v prachu.

Vesnice hořela. Plameny se ovíjely kolem trčících komínů a šlehalo z oken. Praskot a dunění padajících zdí. Sloupy dýmu se ve výšce spojovaly a jako oblak táhly směrem k Plitvickým jezerům. Na druhé straně údolí - 700 až 800 metrů odtud - se míhaly postavy v maskovacích uniformách, na ramenou roury, které plivaly oheň. (Dnes už vím, že to byly ruční bezzákluzové soustavy Carl Gustav M3 švédské výroby, velmi vhodné k ničení domů. Jeden granát kalibru 84 mm vyhodí stropy a střechu do luftu tak čistounce, že zstanou jenom zdi.)

Mezi výbuchy granátů byly slyšet výkřiky vojáků. Postupovali systematicky dům od domu. Na tu dálku se nedalo poznat, ve znamení jakého kříže horskou vesnici likvidují. Nejsem katolík ani pravoslavný, jsem prostě křesťan a kříž je pro mne připomenutím smrti, ať už má příčných břevna, kolik chce.

Vešel jsem dovnitř. Dům jako jeden z mála v tomhle kraji ještě nedostal zásah. Prošel jsem předsíní, vystoupal po schůdkách do haly. Židle byly poválené, televizní obrazovku někdo rozstřílel dávkou ze samopalů. Záclony z bílého tylu vlály rozbitými okny ven. Žena ležela na gauči uprostřed místnosti. Sténala a rukama se držela za břicho. Oblečená byla v černých šatech, jaké nosí vdovy horalů. Třicet pět, čtyřicet let.

„Jsem lékař, paní, a pomůžu vám“, povídám. Znáám celou škálu ženských výkřiků, ale tady jsem si nebyl jistý, jestli nelidské zaječení, které vesničanka vydala, způsobily kontrakce. Měla vytřeštěný zrak a byla v šoku. Umyl jsem si ruce v kuchyni a dal se do práce.

Branka byla zašlá a hlavička na hrázi. Už jsem viděl ochmýřené temínko. Šlo o minuty.

„Paní,“ povídám, „musíte spolupracovat. Děťátko je na cestě, kolikrát jste rodila?“

Žádná odpověď, jen chroptění a steny. Naklonil jsem se nad její tvář, skoro jsem se dotýkal jejích namodralých rtů a zařval jsem: „Kolik máte, sakra, dětí?“

Zamrkala očima a pohnula ústy: „Pět.“ Sláva bohu, zkušená rodička. A spolupracuje.

Rozhodl jsem se pro pudendální blok. Vsunul jsem levou ruku za hlavičku novorozence

a palcem nahmatat hrbol sedací kosti. Potom, s palcem na *tuber osis*, jsem zavedl „trumpetu“, kovový vodič.

Pravou rukou jsem vsunul do „trumpety“ jehlu stříkačky, až jsem měl jistotu, že zasáhla cévu. Pak jsem do ní vyprázdnil 10 kubíků xylokainu. Anestetikum zabralo okamžitě. Mohl jsem udělat episiotomii. Mayovými nůžkami jsem rozstříhl hráz, aby se hlavička mohla lépe prorežat.

Hlavička byla na cestě ven. Vsunul jsem pod ni ruku, připraven ji vyprostit a vybavit pod stydkou kostí ramínko. Pamatuji si, jak jsem si říkal, to dítě se rodí s hřívou. Třeba z ní jednou bude vlasatá krasavice. Pak se vyklubalo špičaté ucho a hlavička se prořízla na svět. Hleděly na mne nehybné svítící oči. Zelené stěrbinčky. Knír pod nosem byl splený hlenem a krví. Vykřikl jsem. Uchopil jsem tělo palcem a prostředníkem a vytáhl ven. Byla to kočka. Vychrtlá, šedivá minda s vyčeněnými zuby. *Rigor mortis*, zemřela teprve nedávno.

Vyhrnul jsem ženě sukni až pod bradu. Prostředkem břicha až k Venušině pahrbku se táhl červený šev císařského řezu. Ještě z něj koukaly nevstřebené konečky nití. Jedno bylo jisté, toho kaizra nedělal žádný barbar. Kočku ženě do břicha zašil odborník. Vyběhl jsem ven, otřesený, s křečí v hrdle. Hrůza už neměla dlouhého trvání. Sedmiměsíční, nedonošené nemluvně jsem našel ve studni, vylovil mrtvolku okovem a spolu se ženou, která zemřela několik minut nato, jsem je pochoval na zahradě. Kočku jsem zakopal na druhé straně domu. Pak jsem odešel pěšky hořící krajinou bez lidí, z hor Malé Kapely dolů k silnici na Karlovac.

Doktora K. jsem vypátral v jeho ordinaci nedaleko Kninu. Nedalo to moc práce, nás porodníků není zase tolik, navíc byl K. u mne před lety nějaký čas stážístou. Byl to mladistvý, astenický, vytáhlý blondák s plavnými pohyby. Docela schopný doktor. Seděl v křesle, oči upřené na sepnuté prsty. Byl na dně. Skorokojo já.

„Gordane,“ povídám, „byl jsem minulý týden



na Malé Kapele. Byl jsi tam taky, vid, chlapče?“ Položil jsem mu ruku na rameno.

Zachvěl se a řekl: „Zemřela?“

„Ano, Gordane. Byl jsem u toho. Donutili tě, že?“

„Bylo jich sedm, pane profesore. Chytili mě u Babího Potoka, když jsem tam měl pojezdovou poradnu. Měli kalašnikovky. Jeden řekl: ‚Ta svině si nezaslouží nic než rozpárat břicho.‘ Čtyři ji drželi za ruce a za nohy, dva mi zapáchli samopaly do zad...“

Gordan K. se rozplakal.

Plakal dlouho a usedavě. Jen z nesouvislých vzlyků a útržků jsem si mohl udělat představu, co se vlastně stalo.

Byl to *račun*. Potvrzení, směnka na hrůzu, znamení nesmiřitelnosti. *račun* v naší mateřštině skutečně znamená účet, ale svého druhého významu nabyl až v hantýrce likvidačních komand.

Tehdy začalo velké vzájemné stěhování, které jste u vás technicky nazvali etnickým čištěním. Etnická čistka je profesionální úkon, má svůj řád a pravidla. Především je třeba ji udělat s co nejmenšími náklady. Lidé musejí odejít sami. Dnes je nemoderní civilní obyvatelstvo masově zabíjet. Kdo by se s nimi pohrbíval. Ani světové veřejné mínění nemá vel-

ké zabíjení příliš v lásce. Zásadním pravidlem je především nechat lidem čas na to, aby se sbalili, a možnost, aby mohli odejít. Při obklíčení vesnice s nepřátelským obyvatelstvem je důležité, aby byla otevřena aspoň jedna cesta či silnice, po které mohou civilisté odejít, popřípadě odejet se svými povozy či auty.

V tomto momentu hraje velkou roli správně předložený *račun*. Úkon, který má vzbudit hrůzu vysídlovaných obyvatel a uspišit jejich odchod. Jako prostředek je dobré znásilnění, proříznutí hrdla, přibití na vrata ... Strach v obklíčené vesnici nebo městské čtvrti letí od domu k domu. Jednoho dne překoná domovská pouta a tradiční vazby k majetku, vzpomínkám, k hrobům předků... Lidé odejdou a mohou nastoupit vypalovací komanda.

„Pak mne odvezli dolů k silnici,“ řekl Gordane. „Major se tam se mnou za všechny rozloučil a omluvil se, že mne obtěžovali. Víte, co je zajímavé, pane profesore - oni se ke mně všichni chovali, jak bych to řekl..., velmi slušně. Byli čistě oblečení a všeobecně mne zarážel jejich kultivovaný vzhled.“

„To je všechno, co ti řekl, Gordane?“ zeptal jsem se doktora K. Uklidnil se a zapálil si cigaretu.

„Ne, pane profesore. Nakonec mi major řekl jednu zvláštní věc. Řekl mi: ‚Vím, že to pro vás nebylo lehké, ale choval jste se statečně. Zaručuji vám, že se za čtrnáct dnů budete dívat na to, co se stalo, s chladnou hlavou. Válka je válka. Když s ní budete žít, odmění vás. Budete jí rozumět a nebudete se jí vzpírat. Bude vašim způsobem života, vaším *modem vivendi*.“

„A vzpíráš se, Gordane?“ zeptal jsem se. Doktor K. se v křesle napřímil. Tvář měl najednou vyrovnanou, skoro se mi zdálo, že se mírně usmívá: „Ne, nevzpírám, to obyčejný člověk nedokáže.“

Pak už jsem doktora K. nikdy neviděl. Slyšel jsem, že úspěšně provozuje porodnickou praxi. Já sám jsem už od té doby nepřivedl na svět žádného novorozence.

*z knihy Století zázraků*

## PROČ STÁŘÍ NENÍ TO HLAVNÍ?

*rozhovor se zakladatelem o.s. Život90*

*Janem Lormanem.*

### Co je podle vás nejhorší na stárnutí?

Nejstrašnější na stáří je ztráta smyslu života nebo vůle ho hledat. To se stává mnohem víc u chlapů než u žen. Je to prokázáno mírou sebevražd mužů ve stáří od pětasedmdesáti let výš. Nejčastěji sahají k sebevraždám právě oni, protože to všechno najednou nedokážou zvládnout sami. Soběstačnost mizí a závislost roste a člověk to nedokáže unést. Chlap už se necítí jako king, co to zvládne sám.

**Předpokládám tedy, že mužů ve vašem komunitním centru pro seniory moc nebude.**

Přesně tak. Sem chodí hlavně ženy, chlapů tu je jak šafránu. Oni se zabalí v samotě, nikdo o nich neví, ani rodina, ani sousedi a pak jim je těžké pomoci. Rozbourají vztahy, stanou se zahořklými. To už je pak důsledek. Samota

může mít úžasnou náplň, lidé potřebují samotu pro to, aby mohli třeba něco duchovního vytvořit, ale jakmile to je patologická osamělost, ze které se nedá nikam dostat, to je potom začátek změn organismu. Pak už to není jen mentální. Začínají přicházet různé choroby. Ty jsou důsledkem toho, že člověk nemá důvod být na světě.

**Neměl byste konkrétní případ z praxe, kdy jste třeba někomu pomohli?**

Takový optimistický je příběh paní a králíka. Na lůžkovém oddělení přišla jedna paní. Její příbuzní nevěděli, co s ní. Utrpěla totiž dva velké šoky – zemřel jí manžel a do týdne se jí zabil syn na motorce. Přišla sem ve stavu, kdy vůbec nemluvila, měla opravdu silný šok. A moje žena měla skvělý nápad. Tehdy jsme tady měli králíka, žil v kleci a my mu nosili pampelišky, a ji napadlo, že ho dáme té paní do pokoje. A ona na toho králíka postupně začala mluvit. Začala mu vyprávět svůj pří-

běh, a tak se rozmluvila. Ta paní byla v tu chvíli úplně ztracená, a díky králíkovi se našla. Pak se upnula na to zvířátko a znovu našla pevný bod na světě.

Snažíme se, aby lidi našli motivaci, radost ze života. Nestačí se starat jen o to, aby měl starý člověk - jídlo a čisto, je důležité, aby měl důvod, proč ráno vstát a začít něco dělat. Musí mít stále obsah života i ve vysokém věku. Ať už se učí anglicky, cvičí nebo něco dělá. Je to o tom, že udržuje nějaké vztahy a kvůli těm vztahům má důvod žít. Když ty vztahy nebudou a člověk to všechno zbourá a nebude mít důvod něco dělat, přichází problém. Mít smysl, něco, proč je člověk na světě – to je ve stáří stěžejní.

**Jak by se měl člověk na stáří připravit?**

Je třeba se připravovat programově na to, co budu dělat, ale i prakticky. Kde budu žít?

*pokračování na str. 12*

## LÍSKOVÉ HOUŠTINĚ

Nepoznáváš mne, ale vždyť to jsem **já, ano**, ten, kdo vyřezával tvé hnědé pruty na luky, jednoduché a střelhitě v šípech mířených na slunce.

Rozrostla ses, tvůj stín se zvětšil, nasazuješ nové výhonky.

**Škoda, že už nejsem oním chlapcem, leda bych si uřízl klacek, jak vidíš, chodím o holi.**

Miloval jsem tvoji kůru, hnědou s bílým povlakem,

barvy vpravdě oříškové.

Působí mi radost ty, co přetrvaly, duby a jasan, ale tys mne potěšila nejvíc, jako vždy kouzelnická, s perlami ořechů, s **celými pokoleními veverek, jež se v tobě míhaly.**

Je cosi až hérakleitovského v tom, jak tu stojím,

pamatuji si sebe minulého i život, jaký byl a jaký být mohl.

Nic netrvá, ale trvá vše: ohromující stálost.

A pokouším se do ní umístit své předurčení, jež jsem, po pravdě řečeno, odmítal přijmout. Byl jsem šťasten se svým lukem, prodíraje se břehem báje.

Co se událo se mnou později, hodno je jen pokrčení ramen

a je pouhou biografií, tj. smyšlenkou.

*Czeslaw Milosz*

*pokračování ze str. 11*

Kolik budu mít peněz? Kolik vlastně chci mít peněz? Je také potřeba upravit byt, připravit se na pohybové potíže, vyhodit vanu a nahradit ji sprchovým koutem, vyhodit koberečky a další nesmysly, které mohou být příčinou úrazů. A samozřejmě je důležité vyladit vztahy, neničit je. Jakmile nemáš dobré vztahy, jsem starý a co teď? Prázdnost. Příprava je důležitá, ale většina české populace se nepřipravuje. Nejen na stáří, ale ani na stárnutí blízkých. Stává se, že nám zavolá rodina, že z nemocnice pouštějí maminku a oni nevědí, co mají dělat. Jsou zaskočení, že je potřeba péče. Je to ale naprosto běžná situace, a všichni bychom ji měli očekávat.

**Máte pocit, že lidé v západních kulturách na stáří nebo na smrt nemyslí? Že takové otázky vytěšňují?**

Myslím, že tady v Česku vytěšňujeme stáří a s tím logicky i smrt. Když se podíváte na vztah ke stáří a na to, jak je společnost připravená na podporu starým lidem, tak vidíte, že se starí lidé ocitají na existenciální periferii. Jak to je možné? Proč to není mainstream? Proč není stáří to hlavní? Všichni tam přece míříme, tam by měl být cíl našich životů v té zralosti. Pořád si myslíme, že výkon ve středním věku je to nejdůležitější, ten smysl,



## O NEROVNOSTI LIDÍ

Není pravda, že jsem jenom maso, které co chvíli něco povídá, hýbe se a něčeho se dožaduje.

Pláž a mraveniště obnažených těl, davy na pohyblivých schodech metra jsou zavadějící.

Naštěstí nevíme nic o tom, kdo je ten člověk vedle.

Může být hrdinou, světcem, géniem.

Neboť rovnost lidí je chiméra a klamavé jsou statistické počty.

Na vlastní potřebě zbožňovat stavím své přesvědčení o každodenně obnovované hierarchii.

Chodím po zemi, jež ukrývá vyvolené ostatky lidí, **třebaže nepotrvají déle než ostatky jiných.**

Přiznávám se k vděčnosti i obdivu, protože nemám důvod se stydět za ušlechtilé pocity.

Abych by uznán za hodna účasti na slavnostním průvodu a jda s ním nesl lem královského pláště.

*Czeslaw Milosz*

proč tu jsme. Ale teprve na konci života víme, o čem ten život je. To je ten důležitý okamžik, který se nemá prošívnout. Proto by měl člověk umírat mezi svými, a ne ve špitále, protože teprve na konci je schopen říci, o čem ten život je.

*Barbora Bášťecká,  
Nový prostor 517/2018*

## K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

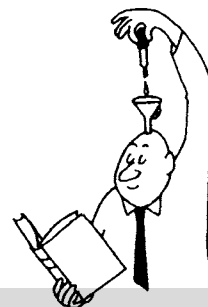
sobota 15.9.	18 h. Lukavice
<b>neděle 16.9.</b>	<b>24. v mezidobí</b>
7.15 h. Letohrad	Iz 50,5-9a Ž 116
8.45 h. Mistrovice	Jak 2,14-18
10.15 h. Orlice	Mk 8,27-35

sobota 22.9.	18 h. Mistrovice
<b>neděle 23.9.</b>	<b>25. v mezidobí</b>
7.15 h. Letohrad	Mdr 2,12-20 Ž 54
8.45 h. Lukavice	Jak 3,16-4,3
10.15 h. Orlice	Mk 9,30-37

**pátek 28.9. Slavnost sv. Václava**  
11 h. bohoslužba v kostele sv. Václava, pak na zámecké terase oběd a program

sobota 29.9.	18 h. Lukavice
<b>neděle 30.9.</b>	<b>26. v mezidobí</b>
<i>diecézní sbírka na podporu domácích hospiců</i>	
7.15 h. Letohrad	Nm 11,25-29 Ž 19
8.45 h. Mistrovice	- posvícení
10.15 h. Orlice	Jak 5,1-6 Mk 9,38-48

sobota 6.10.	17.30 h. Červená - posvícení
	18 h. Mistrovice
<b>neděle 7.10.</b>	<b>27. v mezidobí</b>
7.15 h. Letohrad	Gn 2,18-24 Ž 128
8.45 h. Lukavice	Žid 2,9-12
10.15 h. Orlice	Mk 10,2-16



**Okénko do farnosti** - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na [www.letohrad.farnost.cz](http://www.letohrad.farnost.cz) • uzávěrka je 20. každého měsíce  
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741